

Matt Huber: En ekologisk politik för arbetarklassen

[Ur *Catalyst*, juli 2019. Matt T. Huber är professor i geografi vid universitetet i Syracuse och författare till *Lifeblood: Oil, Freedom and the Forces of Capital*, University of Minnesota Press, 2013. Han arbetar för närvarande på en bok om klass och klimatpolitik för Verso Books. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Innehållsförteckning

Del 1. Från livsstil till livsuppehälle: miljöpolitikens begränsningar.....	4
Livsstilsmiljöaktivismens ekologiska villfarelser.....	5
Levebröds miljöaktivism och marginaliserade samhällen.....	7
Miljöaktivismens begränsningar.....	10
Del 2. ”Överskrida”: miljöaktivismens klassbas.....	12
Den yrkesutbildade klassen: kunskap om miljökrisen.....	15
Del 3. En ekologisk politik för arbetarklassen.....	18
Slutsats.....	23

Klimatkrisen och den ekologiska krisen är allvarliga och det finns inte så lång tid att ta itu med dem. På lite drygt en generation (sedan 1988) har vi släppt ut *hälften* av alla utsläpp, historiskt sett.¹ Under samma period har koldioxiden i atmosfären ökat från omkring 350 ppm till mer än 410 – den högsta nivån på 800.000 år (det förindustriella medelvärdet var omkring 278).² Den mänskliga civilisationen har uppstått under 12.000 år, en *sällsynt* period av klimatstabilitet – och denna period går snabbt mot sitt slut. Den senaste rapporten från FN:s klimatpanel Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) hävdar att vi bara har 12 år på oss för att drastiskt minska utsläppen för att undvika 1,5 graders uppvärmning – en nivå som dramatiskt kommer att öka utbrotten av extrema stormar, torka, skogsbränder och dödliga värmeböljor (för att inte tala om havshöjning).³ Nya studier visar att förändrade nederbördsmonster inom 20 år kommer att hota spannmålsproduktion som vete, majs och ris.⁴ En serie med 3 studier tyder på att så tidigt som 2070 kommer en halv miljard människor att ”uppleva fuktiga värmeböljor som kommer att döda även friska människor i skuggan inom 6 timmar”.⁵

1 Paul Griffin, *The Carbon Majors Database: CDP Carbon Majors Report 2017*, London: Carbon Disclosure Project 2017, 5.

2 Elizabeth Gamillo, “Atmospheric carbon last year reached levels not seen in 800,000 years”, *Science*.

3 Intergovernmental Panel on Climate Change, *Global Warming of 1.5 °C*.

4 Maisa Rojas, Fabrice Lambert, Julian Ramirez-Villegas, och Andrew J. Challinor, “Emergence of robust precipitation changes across crop production areas in the 21st century”, *Proceedings of The National Academy Of Sciences*, (2019).

5 *Climate Guide Blog*: “Non-survivable humid heatwaves for over 500 million people”, 9 mars 2019.

Den tidsram som behövs för förändringar, innebär att du inte behöver vara socialist för att anse att det kommer att bli nödvändigt med någon form av revolution. IPCC sa rakt ut att vi omedelbart måste vidta ”snabba, långtgående och aldrig tidigare skådade förändringar inom samhällets alla områden”.⁶ Den framstående klimatforskaren Kevin Anderson sa: ”... när du verkligen tittar på siffrorna bakom rapporten, betraktar de siffror vetenskapen lägger fram, då talar vi om en fullständig revolution av vårt energisystem. Och det kommer att ställa mycket grundläggande frågor om hur vi sköter våra ekonomier.”⁷

Den radikala klimatrörelsen har sedan länge samlats kring parollen ”systemförändring, inte klimatförändring”. Rörelsen har en bra förståelse för att kapitalismen är det viktigaste hindret för att lösa klimatkrisen. Men ibland är uppfattningen om ”systemförändring” diffus om *hur* system förändras. Klimatkrisens dilemma är inte så enkel som att bara ersätta ett system med ett annat – det kräver en konfrontation med några av de rikaste och mäktigaste delarna av kapitalet i världshistorien. Det innefattar de 100 företag som ensam ansvarar för 71 procent av utsläppen sedan 1988.⁸ Fossilbränsleindustrin och andra koldioxidintensiva kapitalsektorer (stål, kemi, cement etc.) kommer inte bara passivt att gå med på de revolutionära förändringar som gör deras affärsmodeller föråldrade.

Precis som alla andra sådana strider kommer denna konfrontation att kräva en i högsta grad organiserad social rörelse med en massbas bakom sig för att tvinga kapitalet och staten att böja sig för de förändringar som krävs. Men, som Naomi Klein hävdar är detta faktiskt ”dålig tajming”, eftersom det under de senaste decennierna är kapitalet som har byggt upp en enorm makt för att bekämpa sina främsta utmaningar, som statliga regleringar, progressiva skattesystem och livskraftiga fackföreningar.⁹ 1800- och 1900-talets historia visar att den största utmaningen mot kapitalets makt har kommit från organiserade arbetarrörelser, med sin grund i det Adaner Usmani kallar ”omstörtande förmåga” – i synnerhet strejker och facklig organisering.¹⁰ Arbetarklassen utgör inte bara samhällets överväldigande majoritet utan också den strategiska hävstången för att strypa kapitalets profiter inifrån.¹¹

Men här ligger det största dilemmat. En rörelse som är vuxen uppgiften att genomföra de förändringar som krävs, måste inte bara vara omfattande till sin storlek utan också ha en avsevärd bas inom arbetarklassen. I sin nuvarande form har miljöpolitiken dock liten chans att lyckas med det. Dess ideologiska och strategiska inriktning återspeglar världssynen hos det Barbara och John Ehrenreich kallade en ”professional-managerial class”*, som ställer utbildningsmeriter, och den ”kunskap” om miljökrisisens verklighet som är deras kärna, i centrum.¹² Det handlar inte bara om

6 Intergovernmental Panel on Climate Change, “Summary for Policymakers of IPCC Special Report on Global Warming of 1.5°C approved by governments,” 8 oktober 2018.

7 Democracy Now, “Climate Scientist: As U.N. Warns of Global Catastrophe, We Need a ‘Marshall Plan’ for Climate Change,” 9 oktober 2018.

8 Griffin, 2017.

9 Naomi Klein, *Det här förändrar allt: kapitalismen kontra klimatet*, Stockholm: Ordfront, 2016.

10 Adaner Usmani, “Democracy and Class Struggle”, *American Journal of Sociology* 124, nr 3 2018: 664–704.

11 Vivek Chibber, “Why the Working Class?”, *Jacobin*, 3 mars, 2016.

* ”Professional managerial class” – Enligt Ehrenreich består denna klass av anställda lönearbetare som utför "mentalt" arbete, vars främsta funktion är att reproducera en kapitalistisk kultur och kapitalistiska klassförhållanden. Denna klass skulle bestå av 20 till 25 procent av de förvärvsarbetande i USA – öa.

12 Barbara Ehrenreich och John Ehrenreich, “The Professional-Managerial Class” i Pat Walker (red.), *Between Labor and Capital*, Boston: South End Press, 1979, 5–45.

vilka personer som är inblandade. Medelklassens miljöpolitik är ofta direkt motståndare till arbetarklassens intressen. Medelklassen grundar sina teorier om ekologiskt ansvar på tankar om ”ekologiska” eller ”koldioxid-” fotavtryck och beskyller konsumenterna (och arbetarna) för att driva på det ekologiska förfallet. Detta synsätt riktar in sig på uppmaningar att leva enkelt och ”konsumera mindre” – rekommendationer som knappast kommer att tilltala en arbetarklass vars löner och levnadsstandard har stagnerat sedan snart två generationer.¹³ När radikala akademiker letar efter exempel på en frigörande miljöpolitik, tänker de sig att en verklig miljöpolitik är en sorts direkt kamp om levebrödet i form av naturliga ”bruksvärden”, som mark, råvaror och själva kroppen. Även om kampen för levebrödet är mycket viktig, så förklarar inte medelklassens miljöpolitik hur en sådan politik skulle kunna tilltala de tiotals miljoner arbetare som inte har direkt tillgång till naturen i ”bruksvärdesform”. I denna artikel argumenterar jag för *en arbetarklassens ekologiska politik*,¹⁴ vars mål är att mobilisera arbetarmassorna för att konfrontera källan till krisen – kapitalet. För att bygga denna sorts politik måste vi rikta oss till de många arbetare som inte har några ekologiska medel för överlevnad fränsett tillgång till pengar och varor. Denna politik koncentrerar sig på två stora programpunkter. För det första för den fram en helt annan historia om *klassansvaret* för den ekologiska krisen. Istället för att skylla på ”oss alla” konsumenterna och våra fotavtryck riktar den sig mot kapitalistklassen. Den sortens politik kan kanalisera en redan existerande ilska och förbittring bland arbetarna mot sina chefer och de rika i allmänhet, genom att förklara ännu en orsak till varför dessa motståndare gör deras liv sämre.

För det andra erbjuder den ett politiskt program som är tänkt att direkt vända sig till arbetarklassens materiella intressen. Det är relativt enkelt att föra in en ekologiskt gynnsam politik inom redan befintliga rörelser kring att omvandla grundläggande behov från varor som konsumeras på en marknad till sociala rättigheter,* som ”sjukvård för alla” eller ”bostäder åt alla”. Speciellt klimatkrisen är koncentrerad kring sektorer som är helt livsavgörande för arbetarklassens liv – livsmedel, energi, transporter. Det finns vetenskapliga belägg för att vi befinner oss i ett klimatnödläge. Detta kräver att vi bygger en rörelse som leder till att viktiga samhällssektorer övergår i offentlig ägo och upphör att betraktas som varor. Även om den politik som nu utvecklas i och med New Green Deal är långtifrån perfekt så innebär den just detta. Den erbjuder inte bara en lösning som motsvarar problemets storlek – och siktar till att revolutionera energisystemet och det ekonomiska systemet – utan leder också till tydliga och direkta fördelar för en majoritet arbetare (t ex en federal jobbgaranti). Även om det finns en stor fientlighet gentemot miljörörelsen från etablerade fackföreningar och arbetare inom fossilindustrin, så skulle en miljöpolitik för arbetarklassen leda till ökad militans och stridbarhet inom sektorer med mindre koldioxidutsläpp som inom sjukvård och utbildning. Om dessa kampanjer riktar sig mot åtstramningar och en politik för ”det minst onda” så kan det också leda till ett mer omfattande motstånd mot det ekologiska sammanbrottet.¹⁵

13 Leigh Phillips, *Austerity Ecology and the Collapse Porn Addicts*, London: Zero Books, 2015.

14 För aktuella men något annorlunda argument längs samma linjer, se Stefania Barca och Emanuele Leonardi, ”Working-class ecology and union politics: a conceptual topology”, *Globalizations* 15, nr 4 2018: 487–503; Daniel Aldana Cohen, ”Working-Class Environmentalism”, *Public Books*, 16 november 2017.

* Denna omvandling kallas med ett annat ord för ”dekommodifiering” - öa.

15 Se Nato Green, ”Why Unions Must Bargain Over Climate Change”, *In These Times*, 12 mars 2019.

Del 1. Från livsstil till livsuppehälle: miljöpolitikens begränsningar

I sin nuvarande form domineras miljörörelsen av medelklassyrken. Samtidigt med utbyggnaden av den högre utbildningen, skedde en omfattande tillväxt av denna klass under högkonjunkturen efter Andra världskriget – som i sig själv var ett resultat av arbetarklassens masskamp och fackliga segrar under 1930- och 1940-talen. Ur dessa historiska omständigheter uppstod vad jag kommer att kalla ”livsstilsmiljöaktivism”, vars innersta natur är att eftersträva bästa möjliga livsbetingelser genom den enskilda konsumentens val.¹⁶ Men denna strävan härrör ur en djup oro över den masskonsumtion som identifierar medelklassens trygghet med ett eget hem, bil, köttkonsumtion och en rad råvaru- och energiintensiva varor. Livsstilsmiljöaktivismen ser den moderna livsstilen – eller det som ibland kallas ”vårt sätt att leva”¹⁷ – som den främsta drivkraften bakom ekologiska problem. Det gör förstås att en politik som främjar materiell tillväxt i sig anses ekologiskt skadlig. Eftersom livsstilsmiljöaktivismen skyller på varukonsumtionen – och samhällets överväldigande majoritet (dvs. arbetarklassen) är beroende av varor för att överleva – så lockar den bara en mycket snäv bas av välbeställda människor, som inte bara lever relativt bekväma medelklassliv, utan på samma gång känner sig skyldiga för att de gör det. Men under nyliberalismen känner sig inte den större delen av befolkningen skyldiga eller som medbrottslingar när de konsumerar, utan enbart begränsade av de snåla tillgångarna på livets nödtröft.

Livsstilsmiljöaktivismen har också ett sidoskott, ett särskilt och till synes radikalare alternativt sätt att se på den ekologiska politiken som är förhärskande inom den akademiska forskningen. Den sortens forskning *godtar* livsstilsmiljöaktivismens utgångspunkt att den moderna ”konsumentlivsstilen” i sig är skadlig för miljön. Men dessa radikala ekologiska forskare betraktar de som befinner sig i en utsatt situation som ett viktigare fokus för miljöpolitiken. Det är vad jag vill kalla ”levebröds miljöaktivism”,¹⁸ eller som det ibland kallas, ”de fattigas miljöaktivism”.¹⁹ Denna forskning hävdade att den verkliga grunden för miljömobiliseringar var en direkt följd av upplevda erfarenheter av miljön. Jag ska visa på två viktiga områden. För det första söker den *politiska ekologin* i största allmänhet efter exempel som visar på kamp kring det direkta beroendet av ”bruksvärdet” hos mark eller resurser för sitt levebröd bland bonde-, infödda eller andra marginaliserade folkgrupper (vanligtvis i det globala syd). Denna forskning romantiserar ofta det som betraktas som modernitetsfientliga metoder för uppehållet på ställen dit den globala kapitalismen inte når. För det andra *miljö rättvisa*, som mer riktar in sig mot de ojämlika effekterna av nedsmutsning och giftigt

16 Andrew Szasz, *Shopping Our Way to Safety: How We Changed from Protecting the Environment to Protecting Ourselves*, Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 2009.

17 Jag har inte utrymme att utveckla detta här, men begreppet *liv* är centralt. Under kapitalismen ställs liv i motsats till arbete eller produktion. Genom att avskilja livet som en zon av frihet, val och politik, förblir arbetet en ofri plats där politiska ingrepp inte är tillåtna. Jag utvecklar detta i *Lifeblood: Oil, Freedom and the Forces of Capital*, Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 2013.

18 Varken livsstils- eller levebröds miljöaktivism är mina begrepp. Detta blogginlägg hävdar också att de är djupt förbundna (men ur ett helt annat perspektiv än mitt): Matt McDermott, “Is there a difference between lifestyle & livelihood environmentalism?”, *Treehugger*, 6 juni 2011.

19 Joan Martinez Alier, *The Environmentalism of the Poor: A Study of Ecological Conflicts and Valuation*, Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2002.

avfall som innebär ett dödligt hot mot levebrödet i rasifierade och marginaliserade samhällen (vanligtvis i det globala nord). Miljö rättviseforskare är ofta kritiska till den vanliga miljöaktivismens fokus på att bevara vildmark eller vilda djur, och belyser hur fattiga och rasifierade och marginaliserade samhällen gör ”miljön” till en fråga om överlevnad. Men återigen, de som kämpar direkt mot förgiftningen av lokala samhällen befinner sig ofta i utkanten av samhället i stort. Strider som dessa (t ex de jordlösa arbetarnas rörelse i Brasilien eller kampen för rent vatten i Flint, Michigan) är självklart viktiga frågor om överlevnad för de inblandade. Men den strategiska frågan om hur lokala bekymmer om levebrödet ska översättas till en bredare massiv miljö rörelse som riktar sig mot kapitalismen saknas.

Levebröds miljöaktivism betraktas ofta som motsatsen till livsstilsmiljöaktivism, men dess vetenskapliga fokus härrör ur den sistnämndas grundvalar. Det är missnöjet med massvarusamhället som gör att de radikala forskarnas blick söker sig till samhällets utkanter för att hitta ”verklig” miljö-kamp. Levebröds miljöaktivismen är förvisso en mycket mer tilltalande sorts politik med sina rötter i utsatta gruppers materiella intressen. Genom att göra en fetisch av den verkliga miljön (mark, råvaror, nedsmutsning), kringgår den dock hur vi skulle kunna skapa en miljöpolitik för den majoritet i samhället som redan har berövats mark och är beroende av pengar och varor för att överleva.

Livsstilsmiljöaktivismens ekologiska villfarelser

Livsstilsmiljöaktivismen tar *livet* på allvar. Ekologi är studier av livet i alla dess förhållanden. För att spåra miljöproblem till en konsumtionsmönster har ekologer utvecklat avancerade tekniska verktyg. De utgår från en central förutsättning:

Varje organism, vare sig det är en bakterie, val eller människa, påverkar jorden. Vi är alla beroende av naturens produkter och tjänster, både för att förse oss med råvaror och för att ta hand om vårt avfall. Den påverkan vi har på vår omgivning hänger ihop med den ”mängd” natur vi använder eller ”tillägnar oss” för att vidmakthålla vårt konsumtionsmönster.²⁰

Detta är de inledande raderna i en introduktion till en analys av ”ekologiska fotavtryck”, *Sharing Nature's Interest*. Varje år genomför tusentals studenter och miljöaktivister en frågesport om ”ekologiska fotavtryck” för att lära sig hur många planeter det skulle krävas för att livnära planetens drygt 7 miljarder människor om de skulle konsumera som du (vanligtvis ett skrämmande antal som 3½ jordklot). Med hjälp av sådan kunskap och sådana verktyg får konsumenter i det globala norr höra att deras ”privilegier” gör dem till medbrottslingar och till stor del ansvariga för en global ekologisk kris.

Citatet presenterar den ekologiska världssynen på ett snyggt sätt: människor är en *organism* precis som alla andra. Varje ”organism” har en mätbar ”påverkan” på ett ekosystem. Björnar äter fisk, och människor äter fisktacos, men resultatet på ett ekosystem är samma. Det viktigaste är att man genom att analysera ekologiska fotavtryck försöker koppla påverkan till konsumtion. Det låter vettigt inom ramen för en ekologisk världsbild. Varenda ekolog vet ju trots allt att ett ekosystem utgörs av producenter och konsumenter. Men det är något helt annat än producenter och konsu-

²⁰ Nicky Chambers, Craig Simmons, och Mathis Wackernagel, *Sharing Nature's Interest: Ecological Footprints as an Indicator of Sustainability*, London: Routledge, 1996, xix.

menter i en kapitalistisk ekonomi. Ekologiska producenter är de växter som utnyttjar sol och vatten för att producera växtämnen i varje ”näringssvav”. Men den verkliga effekten – och ”påverkan” – kommer från ekologiska *konsumenter*. Det är de djur och andra arter som konsumerar växter och de djur som konsumerar dessa djur och så vidare. Konsumenterna – och det finns många nivåer, primära, sekundära och så vidare – är de som driver på ekologiska förändringar inom ett system där producenter är relativt tröga och passiva (de kallas i själva verket ”autotrofer”^{*}). Ett ekologiskt fotavtryck kan ta in data från dina olika ekonomiska konsumtionsaktiviteter (energi, mat, boende och andra material som utgör din dagliga konsumtion) och ge ett resultat som visar hur mycket ekologiskt utrymme – eller ”motsvarande biologiskt produktivt område”²¹ – som krävs för att underhålla denna konsumtion. Det ger en förståelse för den ojämlikhet som finns bakom olika inkomst- och konsumtionsnivåer: USA konsumerar 9,6 hektar per capita medan Indien konsumerar 1 hektar. Detta generella ekologiska fotavtryck har på senare tid kompletterats med ”koldioxidfotavtryck”. Istället för att mäta din påverkan i form av ”utrymme”, får konsumenter nu höra om koldioxidutsläpp i antal ton koldioxid (en genomsnittlig amerikansk konsument släpper ut ungefär 15,7 ton per år[§]).

Detta kan leda till en sorts ”progressiv” analys av rika och fattiga konsumenters ojämlika fotavtryck. 2015 publicerade Oxfam en rapport med titeln ”Extreme Carbon Inequality”, som konstaterade att världens högsta 10 procent är ansvariga för 50 procent av utsläppen, medan de lägsta 50 procenten bara är ansvariga för 10 procent.²² Sammanfattningen tillkännager att projektet avser att ”jämföra genomsnittliga fotavtryck av rika och fattiga medborgares konsumtion i en rad länder”.²³ Här förknippas ånyo utsläpp med ”livsstil”: det sätt på vilket vi lever skapar utsläpp som är vårt eget individuella ansvar. Studien hävdar faktiskt att 64 procent av alla utsläpp helt och hållet kan tillskrivas ”konsumtion”, medan resten vagt tillskrivs ”regeringar, investeringar (t ex i infrastruktur) och internationella transporter”.²⁴

Men frågan är om en enskild konsuments ”fotavtryck” helt och hållet är deras eget? Skillnaden mellan människor och andra organismer är att ingen annan organism monopoliserar produktionsmedlen och tvingar en del av dessa organismer att arbeta för pengar. Om vi skulle se en björn som privatiserade medlen för att producera fisk och tvinga andra björnar att arbeta för den, så skulle vi genast dra slutsatsen att något hade gått fel i ekosystemet. Men det är vad människor gör med andra människoorganismer. Människor organiserar tillgången till resurser (och konsumtion) via *klassystem* för kontroll och marginalisering.

En analys av fotavtryck formas inte bara av ett betraktelsesätt att ”alla människor helt enkelt är konsumentorganismer” – utan också av en mer ledande *ekonomisk teori* som påstår att det är konsumenterna som driver fram ekonomin genom sina val och beslut. Teorin om konsumenternas överlägsna makt förutsätter att producenterna är fångade av konsumenternas krav, att de i själva verket

---

* Autotrof = organism som genom fotosyntes eller kemosyntes kan bilda organiska ämnen av oorganiska – öa.

21 *Ibid*, 60.

§ År 2017. Motsvarande siffra för Sverige detta år är 5,1 – öa.

22 Timothy Gore, ”Extreme Carbon Inequality: Why the Paris climate deal must put the poorest, lowest emitting and most vulnerable people first”, Oxfam International, 2 december 2015.

23 *Ibid*, 1.

24 *Ibid*, 3.

helt enkelt svarar mot de sistnämnda – istället för vad som faktiskt är fallet: produktionen begränsar konsumenternas val. En hel del konsumtion (precis som bilkörning) är inte något ”val” utan nödvändigt för den sociala reproduktionen (ta sig till arbetet). När vi väljer varor kan vi till att börja med dessutom bara välja de som är *lönsamma* att producera. Till skillnad från ”miljömässigt hållbara” varor (med mindre fotavtryck) som ofta är dyrare.

Den verkliga frågan vi måste ställa oss är: vilka tror vi har den *verkliga makten* över samhällets ekonomiska resurser? Teorin om konsumenternas överhöghet hävdar att det är vad konsumenterna föredrar som till syvende och sist avgör produktionsbesluten – makten är *utspridd* och fördelad mellan enskilda konsumenter. Men i själva verket är inte makten över ekonomin utspridd, utan *koncentrerad* i händerna på de som kontrollerar produktionsmedlen. Ideologin om fotavtryck införlivar den tidigare nämnda synen på en utspridd konsumentmakt. En ledande analytiker av koldioxidjämligheten, Kevin Ummel, avslöjar att det är just så han föreställer sig orsakssambanden: ”Målet är att spåra utsläppen tillbaka till hushållens konsumtionsval, som ju i sista hand avgör vad som produceras.”²⁵

Den centrala tanken i den ekologiska analysen av fotavtryck är att konsumtionsval – det vill säga livsstil – driver på den ekologiska krisen. Slutsatsen är uppenbar: en politik för mindre konsumtion. Som boken om fotavtryck som citerades ovan framställer det: ”Vi lever i en krympande värld. Den oundvikliga slutsatsen är att vi måste lära oss att leva ett kvalitativt liv med mindre.”²⁶ Medan hela poängen med analyser av fotavtryck är att avslöja en *dold* påverkan som finns inneboende i konsumtionen, letade andra forskare efter en mer giltig grund för miljöpolitiken i ett direkt upplevt förhållande till omgivningen.

Levebröds miljöaktivism och marginaliserade samhällen

Ideologin om ekologiska fotavtryck gjorde det otillåtet att föra en politik av materiella framsteg för de som fick sitt levebröd från varuproduktion. Eftersom konsumenternas livsstil hängde samman med fotavtryck, så innebar mer konsumtion mer ekologisk ödeläggelse. I sin mest extrema form skulle varje klasskrav på, låt oss säga, högre löner med nödvändighet innebära större ”fotavtryck”.²⁷ Miljöpolitiken blev – avsiktligt – en politik med gränser och minskning. Således flyttades miljöpolitikens främsta fokus till att undersöka de sorts förhållanden som kunde byggas på bruksvärdenas område – avskilt från kapitalismen och varusamhället. Det förklarar framväxten av miljörelser av sorten ”Litet är vackert” på 1970-talet, rörelser som hyllade allt som är lokalt, småskaligt och grundat på direkt personligt gemensamt arbete med minimal (och ”lämplig”) teknologi.²⁸ Den sortens politik lovade, som Erik Olin Wright kallade det, en ”flykt från kapitalismen”, eller projekt där målet är att ”skapa vårt eget mikroalternativ där vi lever och blomstrar”.²⁹ Om konsumenternas livsstil var skyldig, så kunde en verklig miljöpolitik bara byggas åtskild från detta samhälles produktion av massvaror.

25 Kevin Ummel, “Who Pollutes? A Household-Level Database of America’s greenhouse gas footprint,” Working Paper 381, Center for Global Development.

26 Chambers et al., *Sharing Nature’s Interest*, 66.

27 Phillips, *Austerity Ecology*, 37.

28 E.F. Schumacher, *Litet är vackert : ekonomi som om människor betydde något*, Stockholm: Prisma 1975.

29 Erik Olin Wright, “How to Be an Anticapitalist Today”, *Jacobin*, 2 december 2015.

Många av den nya vänsterns radikaler såg begränsningarna med ”Litet är vackert”-kommuner och livsstilspolitik av typen ”Whole Earth Catalog”. För en grupp akademiker som inriktade sig på en radikal politik, ledde deras intresse för både materiella krav (dvs. klass) och ekologi, till att kampen skulle koncentreras till utkanten av det internationella varusamhället. Radikala akademiker lade tyngdpunkten för den ekologiska politiken på bruksvärdets område: de som direkt tillägnade sig sitt livsuppehälle från naturen eller de vars egen kroppsliga hälsa direkt äventyrades av nedsmutsning. Således inriktade sig de två mest populära radikala förhållningssätten till den akademiska världens ekologiska politik på två områden: politisk ekologi och miljö rättvisa.³⁰

Den underavdelning som kallas politisk ekologi uppstod på 1970- och 1980-talen som en marxistisk utgrening från jordbruksforskningen. Den hade som mål att placera kampen bland fattiga jordbruksbefolkningar (bönder, infödda befolkningar, etc.) om mark och resurser och mot miljöförstöring inom marxistiska politiskt ekonomiska ramar. Piers Blaikie och Harold Brookfields *Land Degradation and Society* försökte analysera den ”ständigt förändrade dialektiken mellan samhälle och markbaserade resurser, även inom klasser och grupper i samhället själv.”³¹ Utgångspunkten för deras analys var kategorin ”jordförvaltare” – vanligtvis ett bondehushåll med en viss kontroll över ”bruksvärden” såsom mark och uppehälle.

Sinnebilden för detta synsätt var boken *Liberation Ecologies* (redigerad av Richard Peet och Michael Watts) – 1996 års upplaga följdes 2004 snabbt av en andra upplaga med reviderade och nya fall.³² Innehållet koncentrerade sig på lokal kamp om mark och resurser: jordförstöring i Bolivia, avskogning i Madagaskar, ”trädkramarrörelsen” Chipko i Indien. En mycket insiktsfull sida av detta förhållningssätt var dess kritiska hållning till den imperialistiska miljöaktivismen – att försöka använda tankar om orörd natur på sätt som tränger undan lokala samhällen. Målet var ofta att visa att markförstöring lika lite som avskogning eller jorderosion kunde skyllas på bönderna själva utan på mer omfattande *marginaliserings*processer som berodde på globala varuflöden och former för statlig kontroll.

Fokus för detta arbete kom att riktas mot begreppet *levebrödsområden*³³ – samhällen som i någon mån fick sitt livsuppehälle direkt från jorden. Med tanke på den globala nyliberala kapitalismens dynamik inriktar sig detta synsätt på *fördrivningen* av lokalsamhällen från sina traditionella levebrödsstrategier. Marx kallade denna process för ”primitiv ackumulation”, men när David Harvey myntade begreppet ”ackumulation genom fördrivning”, uppstod en ny våg av forskning som riktade sig mot de många fördrivningsprocesser som ägde rum mot jordbaserade kulturer och samhällen över hela världen.³⁴ Denna ekologiska forskning genomfördes bland lokalsamhällen och kulturer som gjorde motstånd mot det globala kapitalistiska varusystemets långsamma uppslukande av bonde- och andra traditionella samhällen. Men eftersom kapitalismen i sig själv kännetecknas av

30 Här för jag fram en mycket välvillig kritik av dessa förhållningssätt. Men hela min intellektuella utveckling har sina rötter i dem.

31 Piers Blaikie och Harold Brookfield, *Land Degradation and Society*, Oxford: Blackwell 1987, 17.

32 Richard Peet och Michael Watts, *Liberation Ecologies: Environment, Development, Social Movements*, London Routledge, 1996 1:a uppl; 2004 2:a uppl.

33 Se, i synnerhet, Anthony Bebbington, ”Capitals and Capabilities: A Framework for Analyzing Peasant Viability, Rural Livelihoods and Poverty”, *World Development* 27, nr 12 1999: 2021–2044.

34 David Harvey, *The New Imperialism*, Oxford: Oxford University Press 2003.

att den stora majoriteten redan har berövats produktionsmedlen, så handlade denna forskning om den internationella ekonomins utkanter och periferi.

Den andra mycket populära radikala litteraturen är miljö rättvisa. Den hävdar också att direkt upplevda erfarenheter av miljön är en grundläggande bas för miljö kampen – i detta fall att ha utsatts för förgiftning och nedsmutsning. De bruksvärden som hotas här är vatten, luft och givetvis det livsviktiga bruksvärdet kroppsarbetskraft. I ett industrisamhälle är industrialismens infrastruktur och avfall beläget i marginaliserade samhällen, ofta befolkade av färgade. Miljö rättvisan analyserar orättvisor i skärningspunkten mellan ras och klass, och kampen för att få bukt med dessa orättvisor.³⁵

Med sina rötter i medborgarrättsrörelsen uppstod miljö rättviserörelsen för att ta itu med den ojämna fördelningen av giftigt avfall som dumpades i färgade samhällen över hela USA. 1983 använde svarta invånare i Warren County, North Carolina, civil olydnad för att kämpa mot placeringen av ett giftigt avfallsupplag för PCB.³⁶ 1987 gav United Church of Christ Commission on Racial Justice ut en rapport vid namn *Toxic Wastes and Race in the United States*, som i detalj redogjorde för hur marginaliserade och rasifierade grupper oftare utsattes för giftigt avfall och andra miljö faror.³⁷ 1991 arrangerade ursprungsbefolkningar, afroamerikanska ledare och andra det Första nationella toppmötet för färgade gruppers ledare inom miljö området. Mötet deklarerade: ”genom att påbörja uppbygget av en nationell och internationell rörelse för alla färgade folk för att bekämpa ödeläggelsen och stölden av vår mark och våra samhällen, återupprättar [vi] härmed vårt andliga beroendeförhållande till Moder jords okränkbarhet”.³⁸ I februari 1994 antog president Clinton ett dekret ”för att ta itu med miljö rättvisa inom minoritetsbefolkningar och grupper med låg inkomst”.

Denna historieskrivning har ofta till syfte att förklara hur miljö rättviserörelsen fått en framträdande plats (även om jag nedan kommer att ifrågasätta hur *framgångsrik* denna rörelse har varit). Den bakomliggande politiska inriktningen är att det är dessa marginaliserade samhällen själva som ska leda miljö rörelsen mot de företag som förgiftar dem och deras samhällen. Det är deras direkta materiella erfarenheter av nedsmutsning och giftiga ämnen som ger dem deras speciella politiska status. Och på liknande sätt har kampen för miljö rättvisa upplyst miljö rörelsen om att miljö rättviserörelsen anser att de marginaliserade samhällen som står ”i frontlinjen” är centrala aktörer under klimatkampen. Liksom i den politiska ekologin är det ofta bönder, ursprungsbefolkningar och andra som är mest hotade av klimatförändringarna (till exempel kustfiskare, lantbrukare som ofta drabbas av torka, etc.). Men hur bygger en politik av miljö rättvisa solidaritet med den majoritet av folket som är helt uppslukad av varusamhället, men inte är utsatt för något *uppenbart* hot om giftig nedsmutsning?

35 Se Robert Bullard, *Dumping in Dixie: Race, Class, And Environmental Quality*, Boulder, Co: Westview, 1990.

36 Eileen McGurty, *Transforming Environmentalism: Warren County, PCBs, and the Origins of Environmental Justice*, New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 2009.

37 United Church of Christ, Commission for Racial Justice, *Toxic Wastes and Race in the United States*, New York: United Church of Christ, 1987.

38 Delegates to the First National People of Color Environmental Leadership Summit, “Principles of Environmental Justice.” Tillgänglig online: [EJnet](http://EJnet.org).

Miljöaktivismens begränsningar

Miljörörelsens uppsving kom vid en tidpunkt då vänstern hade lidit ett historiskt nederlag. Det är dags att fråga om dess politik är symptomatisk för detta nederlag. Den första viktiga bristen har sin grund i hur man förstår *klassansvaret* som orsak till den ekologiska krisen. Den politik som genomsyras av en ekologisk fotavtrycksanalys har ett politiskt förhållningssätt där alla konsumenter får skulden för den ekologiska krisen. Det är svårt att se hur en politisk strategi kan segra om dess lösning är att kräva att en klass som har kämpat med stagnerande löner under nästan ett halvt sekel ska begränsa konsumtionen ännu mer. Hur tänker den sig att locka arbetande människor om dess främsta budskap till dem är att acceptera fortsatta åtstramningar?

Ekologiska fotavtryck för fram en analys där all påverkan kan spåras tillbaka till organismer (människor) som har vissa egenskaper som gör dem till konsumenter. Men det är ett synsätt som tolkar maktekvationen i omvänd ordning. Genom att göra konsumenterna ensamt ansvariga för sin konsumerande ”påverkan”, bortser detta perspektiv från kapitalets avgörande roll, som begränsar både vilken sorts och vilken mängd varor som kastas ut på marknaden. Bensinen i din tank har flödat genom ett oräkneligt antal människor som jagar efter profit – konsulter för oljeutvinning, produktionsbolag, företag som serverar riggarna, oljeledningsföretag, bensinstationsföreståndare – men ändå ska du bli ansvarig för ”fotavtrycket” bara för att du använde den bensin som ledde till utsläppen? När det handlar om konsumtion har varje vara både användare och profitörer längs hela kedjan: vi bör lägga det största ansvaret på dem som tjänar pengar på produktionen – inte bara på folk som tillfredsställer sina behov. Det är inte någon moralisk kalkyl utan en objektiv bedömning av *vem som har makten* över dessa varukedjor. Vi vill förstås inte helt och hållet bortse från ansvaret som de få förmögna konsumenter har som köper bränsleineffektiva bilar, äter biffar två gånger i veckan och flyger onödigt mycket. Men varför koncentrerar vi oss bara på deras konsumtion som ett område för ansvaret och politiken? En bättre fråga vore för det första hur dessa konsumenter blev så rika. Varför är dessa arbeten – dessa *val* – inte också ämne för politisk kritik och intresse?

Ta problemet med klimatförändringar. Richard Heedes arbete spårar 63 procent av alla historiska koldioxidutsläpp sedan den industriella revolutionen till 90 privata och statliga företag – det han kallar ”de stora koldioxidutsläpparna”, den klass av kapitalister som gräver upp fossila bränslen och säljer dem med vinst.³⁹ Men de kapitalister som är ansvariga för klimatförändringarna är mycket fler än så. Det finns enorma mängder industrikapital som är beroende av konsumtion av fossila bränslen – de klimatmässigt mest relevanta är cement (ansvarig för 7 procent av de globala koldioxidutsläppen), stål, kemisk industri och andra koldioxidintensiva produktionsformer.⁴⁰ Enligt Energy Information Agency konsumerar industrisektorn mer av världens energi än bostads-, handels- och transportsektorn *tillsammans*.⁴¹ Om vi tar med utsläpp från elkonsument, överträffar industrisektorn alla andra (inklusive jordbruk och markanvändningsförändringar) med 31 procent av de

39 Richard Heede, “Tracing anthropogenic carbon dioxide and methane emissions to fossil fuel and cement producers, 1854–2010,” *Climatic Change* 122, nr 1–2 2014: 229–241.

40 Chelsea Harvey, “Cement Producers Are Developing a Plan to Reduce CO2 Emissions”, *E&E News*, 9 juli 2018.

41 Energy Information Agency, *International Energy Outlook 2017*. Tabell: Energikonsumtion utifrån slutanvändare och bränsle. Fall: Referens | Region: Hela världen. Tillgänglig online: [U.S. Energy Information Administration](https://www.eia.gov/energy-information-administration/).

globala utsläppen.⁴² Många samhällskritiker skulle beteckna en inriktning på fabriker och industriella ”produktionspunkter” som hopplöst ortodoxa, men för klimatförändringar och andra ekologiska problem är de fortfarande lejonets kula.

Den andra huvudsakliga bristen är akademins reträtt från livsstilspolitik till att gynna levebröds-miljöaktivismen. Det har mindre att göra med vem som får skulden och mer var i samhället den verkliga miljökampen placeras. Här är problemet en politisk inriktning mot socialt marginaliserade som inte kommer att skapa någon bredare grundad rörelse. Politisk ekologi är inriktad på kamp mot fördrivning på landsbygden, inklusive motstånd från ursprungsbefolkningar och bönder. Varje anständig människa stöder dessa rörelser för rättvisa och självbestämmande, och vi får inte bagatel-lisera denna kamp. Jag frågar bara hur sådan kamp kan bygga den sorts *sociala kraft* som kan ta strid med kapitalet, som ju till att börja med är ansvarigt för fördrivningen och nedsmutsningen. Det speciella som definierar kapitalismen är att den överväldigande majoriteten berövas de naturliga livsbetingelserna – de som ännu inte har berövats dem befinner sig per definition i marginalen på systemet i sin helhet. Genom att sätta direkta erfarenheter av utkomst från miljöns tillgångar som den enda grundvalen för politiken, begränsar man avsevärt den sorts politiska bas man kan bygga upp. Det går också att med rätta ställa allvarliga strategiska frågor om rörelsernas framgångar med miljö rättvisa. Det är lärorikt att titta på några av rörelsens egna centrala forskaraktivisters egna funderingar om det. Året efter Clintons historiska dekret, hävdade Benjamin Goldman – dataanalytiker för den berömda rapporten *Toxic Wastes and Race* från 1987 – att miljö rättviserörelsens verkliga makt var som ”en mygga på elefantens bak”.⁴³ Han uppdaterade data från 1987 års rapport för att visa att, ”trots att frågan fått större uppmärksamhet, är det idag ännu mer än för tio år sedan mer sannolikt att färgade människor i USA bor i samhällen med farliga avfallsanläggningar än vad vita gör”.⁴⁴ 25 år senare kommer Pulido, Kohl och Cotton till en liknande slutsats, och pekar försiktigt på att miljö rättvisa har ”misslyckats”. De säger rakt ut: ”... fattiga samhällen och färgade samhällen är fortfarande överexponerade för miljöfaror”.⁴⁵

För Goldman innebär hyllandet av miljö rättvisepolitiken att man missar det större sammanhanget, det politiska nederlaget:

... medan progressiva har applåderat framväxten av miljö rättviserörelsen har vi bevitnat en period av enormt intensifierad ojämlikhet, och sist och slutligen en historiskt betydande seger för det internationella kapitalets härskare, som har befäst sin makt, sina förmögenheter och globala friheter ännu mer.⁴⁶

Goldman drar slutsatsen, att om miljö rättviserörelsen ska kunna värja sig mot företagens makt, skulle den behöva ”... bredda sin populistiska väljarbas och dra in fler skiftande intressen.”⁴⁷ Men

42 IPCC, *Climate Change 2014 Mitigation of Climate Change Working Group III Contribution to the Fifth Assessment Report*, New York: Cambridge University Press 2014, 44.

43 Benjamin Goldman, “What is the future of environmental justice?”, *Antipode* 28, nr 2 1995: 122–141; 130. Med tanke på att den publicerades efter Newt Gingrichs Republikanska våg 1994, kan jag bara anta att liknelsen var ett medvetet val.

44 *Ibid*, 127.

45 Laura Pulido, Ellen Kohl och Nicole-Marie Cotton, “State Regulation and Environmental Justice: The Need for Strategy Reassessment”, *Capitalism, Nature, Socialism* 27, nr 2 2016): 12–31; 12.

46 Goldman, “What Is the Future of Environmental Justice?”, 129.

47 *Ibid*, 126.

miljörättviserörelsens lockelse för många progressiva är förstås att den representerar en kamp bland det kapitalistiska samhällets fattigaste och mest marginaliserade grupper – färgade låginkomstgrupper. Än en gång, dessa strider är oändligt viktiga och får inte ignoreras. Men för att miljörättviserörelsen ska segra måste den hitta ett sätt att bygga en bredare miljörelse med en bas som faktiskt kan ta itu med de företag som är ansvariga för att ha förgiftat lokalsamhällena. Hittills har vi haft en benägenhet att godkänna dessa striders moraliska värderingar, utan att *strategiskt* fråga oss hur de ska kunna bygga upp styrkan för att få bukt med sin situation.

Pulido och de andra ställer frågan om staten. Även om staten ofta avger en ”läpparnas bekännelse” till miljörättviserörelsen, så underlåter den ofta att tvinga igenom regler och förordningar som direkt skulle förbättra folks liv.⁴⁸ De argumenterar för en mer konfronterande strategi:

Istället för att se staten som en hjälpreda eller kompanjon, måste den se staten som en fiende och utmana den direkt. ... *Det handlar inte om att vara respektabel, erkänd och inkluderad. Det handlar om att ställa till ett helvete för både nedsmutsare och de myndigheter som skyddar dem.*⁴⁹

I ett sammanhang där nyliberalismen (och Trump) har tagit över staten, är detta naturligtvis en korrekt strategi. Men i det långa loppet borde miljörättviserörelsen också fundera på en bredare strategi som skulle kunna bygga upp en folklig vänsterkraft inom själva staten (mer om det i del 3). En sådan politik skulle behöva gå utöver *marginaliseringen* och tala till det Goldman kallar ”skiftande intressen”.

Allt som allt har både livsstilsmiljöaktivismen och dess avknoppning levebröds miljöaktivismen uppstått just under den period där miljökrisen bara har förvärrats och privatkapitalets förmåga att skada miljön har vuxit enormt. Deras politiska strategier är ineffektiva. Vi övergår nu till att diagnosticera denna ineffektivitet i historiska och klasstermer.

Del 2. ”Överskrida”: miljöaktivismens klassbas

Miljörelsen uppstod under en period av kris och omstrukturering på 1960- och 1970-talen. Historiskt hade den antikapitalistiska politiken rasat mot systemets ojämlikhet och fattigdom, men på 1970-talet hade kommentatorer både till vänster och höger enats om att kapitalismen stod inför ett nytt problem: *överflöd*. Vi hade helt enkelt för mycket. Stigande konsumtionsnivåer – som i sig själva var resultatet av arbetarklassens segrar – var nu ett problem. I mitten av 1970-talet hävdade en ung Alan Greenspan att rötterna till den ekonomiska krisen var att det fanns alltför ”ambitiösa” samhälleliga förväntningar: ”... regeringarna förband sig starkt till att lindra den sociala ojämlikheten både på hemmaplan och utomlands och uppnå en allt högre levnadsstandard. Oavsett hur moraliskt och socialt lovvärda dessa utfästelser var, så visade de sig vara alltför ambitiösa i ekonomiskt avseende – både i vad de faktiskt försökte uppnå och genom de förväntningar de väckte hos

48 Pulido m fl, 27.

49 *Ibid*, kursivering i originalet.

allmänheten.”⁵⁰ Han fortsatte och påstod att allmänheten måste anpassa sig till nya ”realistiska mål”, och att ”inkomstnivåerna kommer att sjunka och den möjliga tillväxten av levnadsstandarden kommer att minska”. Samhället hade ”överskridit” de rimliga förväntningarna. Lösningen? Åtstramningar eller en politik av mindre.

Utifrån ett helt annat politiskt perspektiv riktade också en stor del av den ”nya vänstern” sin kritik mot problemet med överflödssamhället. Herbert Marcuse definierade ”[h]erravälde ... som administration, och i masskonsumtionens överutvecklade områden blir det administrerade livet helhetens goda liv...”⁵¹ Guy Debord hävdade: ”Överflödet av varor beledsagas av ett förvirrat skådespel” och varan ”har helt och hållet lyckats kolonisera det sociala livet”.⁵² Den kritiske teoretikern William Leiss hävdade att konsumerande livsstilar inte tillfredsställde grundläggande mänskliga behov: ”Denna inställning gynnar en livsstil som är beroende av en ständigt ökande konsumtionsnivå av materiella varor ... [där] individer leds att misstolka karaktären på sina behov.”⁵³ Christopher Lasch attackerade den amerikanska ”konsumtionskulten” och ”varupropagandan” på sätt som direkt inverkade på president Jimmy Carters så kallade ”missnöjestal”, där han hävdade att amerikaner ”har en benägenhet att dyrka girighet och konsumtion”.⁵⁴ De flesta är överens om att detta tal, som förmanade amerikanerna att trappa ner, røjde vägen för Reagan.

Denna kritik mot överflödet kom vid en märklig tidpunkt under ett decennium då amerikanska arbetare attackerades. Som historikern Daniel Horowitz förklarar: ”de flesta amerikaner upplevde [1970-talet] som ett ekonomiskt smärtsamt decennium ... den överväldigande majoriteten av landets familjer upplevde minskande realinkomster”.⁵⁵ Opinionsundersökningar rapporterade att ökande levnadsomkostnader var det främsta orosmomentet för amerikaner (under ett årtionde som inte saknade orosmoment).⁵⁶ I ett läge där arbetarklassen kämpade för att ha råd med livets mest grundläggande behov, sa många inom vänstern och högern till dem att de redan hade för mycket. När hela världens alla Greenspan segrade blev det sunt förnuft att det var dags att ”göra mer med mindre”. Det var dags att skära ner – såväl regeringsutgifter, fackliga förmåner som hushållsbudgetar. Kritiken mot överflöd och ”överkonsumtion” sammanföll perfekt med ekologirörelsens framväxt vid exakt samma tidpunkt. I stort sett på samma sätt som Greenspan, tillkännagav Romklubben *The Limits to Growth* från 1972 en ny verklighet som samhället måste anpassa sig till: ”människan tvingas ta hänsyn till sin planets begränsade storlek”.⁵⁷ Inledningsvis basunerade Paul Ehrlich ut den grövsta malthusianism i *The Population Bomb*, men några år senare, 1974, gav han

50 Alan Greenspan, “The Impact of the 1973–1974 Oil Price Increase on the United States Economy to 1980”, US Council of Economic Advisors, Alan Greenspan, Box 48, Folder 1, Gerald Ford Presidential Library, Ann Arbor, Michigan.

51 Herbert Marcuse, *Den endimensionella människan: studier i det avancerade industrisamhällets ideologi*, på marxists.org.

52 Guy Debord, *Society of the Spectacle*, London: Rebel Press 1967, 32, 21.

53 William Leiss, *Limits to Satisfaction: An Essay on the Problem of Needs and Commodities*, Toronto: University of Toronto Press 1976, x.

54 Christopher Lasch, *The Culture of Narcissism: American Life in An Age of Diminishing Expectations*, New York: W. W. Norton & Company 1979, 32, 73; Jimmy Carter, “The Crisis of Confidence Speech,” 1979.

55 Daniel Horowitz, *Anxieties of Affluence: Critiques of American Consumer Culture, 1939–1979*, Amherst, MA: University of Massachusetts Press 2004.

56 Matthew T. Huber, *Lifeblood: Oil, Freedom and the Forces of Capital*, Minneapolis, MN: University of Minnesota Press 2013, 112.

57 Donella H. Meadows m fl., *The Limits to Growth*, New York: Universe Books, 1974.

och hans hustru ut *The End of Affluence*, där de hävdade att masskonsumtionssamhället hade överskridit sin materiella bas.⁵⁸ En av de mest inflytelserika texterna var William Cattons *Overshoot*, som förklarade hur människans utnyttjande av resurserna hade ”överskridit” planetens kapacitet och att en massdöd var överhängande.⁵⁹ Miljöpolitiken uppstod och spred sig just under denna period av nyliberala åtstramningar. Den skrev under på vad Leigh Phillips kallar en ”åstramningsekologi” – en politik av begränsningar, mindre konsumtion och minskad påverkan – minska, återanvänd, återvinn.⁶⁰

Det är här rötterna finns till den märkliga uppdelningen mellan en ”klass-” och en ”miljö-” politik. Som en ”ny social rörelse” avvisade miljöaktivismen en politik grundad på materiella intressen och menade att den var hopplöst knuten till varusamhällets tomma materialism. Medan en klasspolitik alltid handlade om att ge en vision om ökad allmänt välbefinnande blev den ekologiska politiken en politik av mindre. André Gorz utvecklade en uttalat ekosocialistisk ståndpunkt som var inriktad på mindre: ”Det enda sättet att leva bättre är att producera mindre, konsumera mindre, arbeta mindre, leva på ett annat sätt.”⁶¹ Under årens lopp har klass- och miljöpolitik ständigt stått i konflikt under debatten om ”jobb mot miljö”. Det var skogsarbetare som gick mot att skydda den fläckiga ugglan eller återställa laxtrappor i Columbiafloden. Som Richard White berättar blev bildekalen ”Är du miljöaktivist eller arbetar du för uppehållet?” populär inom arbetarområden på landsbygden.⁶² Många arbetare var verkligen fientligt inställda till elitmässiga miljöaktivister, men det gällde även åt andra hållet. Gröna politiker förebrådde också privilegierade arbetare för deras konsumtion. Rudolph Bahro från De gröna i Tyskland sa helt sonika: ”Arbetarklassen här [i väst] är den rikaste underklassen i världen ... jag måste säga att arbetarklassen i städerna är den värsta exploaterande klassen i historien”.⁶³

Stora delar av ekovänstern kräver än idag en politik av mindre. 2018 publicerade *New Left Review* en artikel av Troy Vettese som argumenterade för åtstramning – eller det han kallade ”jämlika ekologiska åtstramningar” som har som mål att fördela det hela jämlikt. Artikeln förespråkar bland annat att halva planeten ska förvandlas till vildmark – en tanke han har tagit från sociobiologen E O Wilson – allmän veganism och en abstrakt plan för internationell energiransonering per capita.⁶⁴ Den kanske populäraste linjen inom ekovänstern idag är programmet för ”nerväxt”, som i en samling nyligen definierades som ”en rättvis nedtrappning av produktion och konsumtion som kommer att minska samhällets genomströmning av energi och råvaror”.⁶⁵ Förespråkare av nerväxt är snabba att hävda att de inte vill att det ska se ut som en politik av ”mindre”, eftersom de kräver en mer rättvis fördelning av färre saker och kräver *mer* immateriella resurser som tid, gemenskap

58 Paul och Anne Ehrlich, *The End of Affluence: A Blueprint for your Future*, New York: Ballantine Books, 1974.

59 William Catton, *Overshoot: The Ecological Basis of Revolutionary Change*, Urbana, IL: University of Illinois Press 1980.

60 Leigh Phillips, *Austerity Ecology and the Collapse Porn Addicts*, London: Zero Books, 2015.

61 André Gorz, *Ecology as Politics*, Montreal: Black Rose Books 1975, 68–69.

62 Richard White, ”Are you an environmentalist or do you work for a living? Work and nature” i William Cronon (red.), *Uncommon Ground: Toward Reinventing Nature*, New York: W. W. Norton & Company 1996), 171–186.

63 Rudolph Bahro, *From Red to Green: Interviews with the New Left Review*, London: Verso 1984, 184.

64 Troy Vettese, ”To Freeze the Thames: Natural Geo-Engineering and Biodiversity”, *New Left Review* 111, maj–juni 2018: 63–86.

65 Giacomo D’Alisa, Federico Demaria och Giorgos Kallis, *Degrowth: A Vocabulary for a New Era*, London: Routledge 2015, 3–4.

och relationer. Men programmets besatthet av allmän materiell produktionstakt och BNP-tillväxt – i sig själv en statistisk konstruktion som döljer precis vem som gynnas av tillväxt i en kapitalistisk ekonomi – missar att ta hänsyn till att den stora folkmajoriteten i de kapitalistiska samhällena också behöver *mer materiella saker*. Erfarenheterna från den nyliberala perioden har för de flesta kännetecknats av stagnerande inkomster/löner, ökade skulder, minskad anställningstrygghet och längre arbetstid. Genom att koncentrera hela sitt politiska program på prefixet ”ner” och tal om ”minskningar”, har nerväxt små möjligheter att tala till behoven hos den stora majoriteten arbetare som har härjats av nyliberala åtstramningar.⁶⁶ En klassanalys bör heller inte utgå från samhället i sin helhet (och huruvida samhället behöver växa eller minska eller ej) utan istället från de konfliktfyllda klasslinjer där några få har alldeles för mycket och majoriteten har för lite. Vad förklarar kopplingen mellan ekologi och en politik av mindre? En sak som förenar dessa åtstramningsperspektiv – från Alan Greenspan till nerväxt – är att de härrör ur den speciella *klassbildning som nämndes ovan*, ”the professional-managerial class”,* och som jag för enkelhets skull kommer att kalla den yrkesutbildade klassen.⁶⁷ Tack vare den dramatiska utökningen av den högre utbildningen växte denna klassbildning snabbt under efterkrigsperioden. Det är radikala akademiker, naturvetenskapsmän, icke vinstdrivande företagsledare, regeringstjänstemän, journalister och andra yrkesutbildade som drar slutsatsen att den moderna livsstilen är skyldig till den ekologiska krisen. Ironiskt nog är det den yrkesutbildade klassens egen relativa materiella trygghet som framkallar denna ganska skuldtyngda övertygelse att ”alla vi” konsumenter är roten till problemet.

Den yrkesutbildade klassen: kunskap om miljökrisen

1976 var Barbara och John Ehrenreichs kontroversiella begrepp ”the professional-managerial class” ett försök att ta den dramatiska ökningen av så kallade manschetttyrken i den allt större postindustriella kunskapsekonomin i beaktande.⁶⁸ Å ena sidan försökte de ta hänsyn till ”medelklassradikalismens” centrala roll för att forma den ”nya vänsterns” politik som var framträdande på den tiden.⁶⁹ I ett större perspektiv, resonerade de, hade ”den högre utbildningens enorma utökning” skapat ”ett nytt skikt utbildade löntagare ... som marxister inte kan bortse från”.⁷⁰ De gav sig in i en debatt bland många marxister om hur man skulle teoretisera var dessa kunskapsarbetare skulle placeras bland klasserna. Med hänsyn till att de inte ägde produktionsmedel – och var beroende av lön eller avlöning för att överleva – kallade André Gorz och Serge Mallet dem för den ”nya arbetarklassen”.⁷¹ Nicos Poulantzas kallade dem den ”nya småbourgeoisien” och hävdade att de traditionella

66 För en kritik av nerväxt och Vetteses artikel i synnerhet, se Robert Pollin, ”De-Growth vs a Green New Deal”, *New Left Review* 112 juli–augusti 2018: 5–25.

* Se tidigare fotnot på sidan 2 för en förklaring av detta begrepp – öa.

67 Jag tror att det finns betydelsefulla politiskt ideologiska skillnader mellan ”chefs-” och ”yrkesutbildade” yrken, speciellt avseende den ekologiska politiken, där de förstnämnda sannolikt är helt mot medan de sistnämnda är ganska positiva. Se Ehrenreichs’ hela artikel och en bok fylld med kommentarer och kritik i Pat Walker (red.), *Between Capital and Labor*, Boston: South End Press 1979.

68 Ehrenreich och Ehrenreich, 1979.

69 *Ibid*, 6.

70 *Ibid*, 7.

71 Se, André Gorz, *Strategy for Labor*, Boston: Beacon Press 1967 och Serge Mallet, *Essays on the New Working Class*, St. Louis, MO: Telos Press 1975.

klassklyftorna mellan hjärnans och handens arbete gällde.⁷² Erik Olin Wright hävdade att vi skulle inse många yrkesgruppers ”motsägelsefulla plats i klassamhället”.⁷³ Oavsett hur vi teoretiserar kring dem, är en central punkt att den yrkesutbildade klassen är en minoritet av befolkningen. Kim Moody uppskattar att yrkesutbildade utgör 22 procent av de anställda inom befolkningen i USA (ytterligare 14 procent kategoriseras som ”chefsanställda”).⁷⁴ Han hävdar att arbetarklassen utgör 63 procent. Jag ämnar inte lösa dessa teoretiska diskussioner här. För mina syften vill jag betona *kunskapens*, och mer allmänt *utbildningsmeriternas*, centrala plats för den yrkesutbildade klassens liv. Poulantzas förklarade detta avseende utbildning och att göra ”karriär”: ”dessa grader i skol-utbildning [har] mycket större betydelse för den inre rörligheten bland den nya småbourgeoisien, än när det gäller arbetarklassen, när det alltså gäller deras ’karriär’.”⁷⁵ Utbildningsmeriternas centrala plats innebär att den yrkesutbildade klassen inte bara skriver under på myten om ”meritokrati”, utan den lyfter också upp *individens* förmåga att påverka världen – vare sig det är i form av att göra ”karriär” eller på ett rättskaffens sätt minska sitt koldioxidavtryck. Utbildningsnivåer och meriter är inte bara centrala för den yrkesutbildade klassens livserfarenheter, utan fungerar också som en biljett till mer *materiella* strävanden efter ett ”medelklassliv” med bilar, egna hem, barn och ekonomisk trygghet. Men samtidigt som den yrkesutbildade klassen strävar efter medelklasstrygghetens banala sidor, så avskyr den dem också ofta. Efter att gått igenom elitens utbildning kommer många inom den yrkesutbildade klassen att tänka intensivt på den alienation och förstörelse som finns inneboende i masskonsumtionssamhället. Denna inåtblickande skuld ligger ofta bakom den yrkesutbildade klassens politik.

Den ekologiska politiken uppstod ur denna yrkesutbildade klass. På 1960-talet föreslog den ekologiska rörelsen inte bara en speciell sorts politik mot miljöförstörelsen, utan också sätt att kritisera som ställer kunskap och vetenskap i centrum för kampen. Idag är detta i grund och botten hur klimatpolitiken framställs – en kamp mellan de som ”tror på” och de som ”förnekar” vetenskapen. Det har historiska rötter, eftersom ekologirörelsen alltid har ställt vetenskaplig kunskap – meriter – i den ekologiska politikens centrum. 1972 hade *Ecologist* en omslagsartikel med rubriken ”Plan för överlevnad”, som återopade en speciell auktoritativ politik som hade sina rötter i meriter: ”Detta dokument har skrivits av en liten grupp personer, som alla, i olika egenskaper, är yrkesmässigt indragna i studiet av globala miljöproblem.”⁷⁶ Den mer berömda *The Limits to Growth* från 1972 antog också samma syn på politiken – att bara en grupp forskare kan studera och på så sätt känna till den ekologiska krisens verkliga omfattning. Förordet hävdar: ”Det är mänsklighetens stora problem att människan kan inse problematiken, men trots sina avsevärda kunskaper och skicklighet ändå inte förstår ursprunget, betydelsen och det ömsesidiga förhållandet mellan dess många beståndsdelar och således är oförmögen att tänka ut effektiva svar.”⁷⁷

Den centrala principen i ett sådant ekologiskt kunskapssystem är en analys som baseras i *relativism*

72 Nicos Poulantzas, *Den moderna kapitalismens klasstruktur*, på marxistarkiv.se.

73 Erik Olin Wright, *Understanding Class*, London: Verso 2015.

74 Kim Moody, *On New Terrain: How Capital is Reshaping the Battleground of Class War*, Chicago: Haymarket 2017, 40.

75 Poulantzas, *Den moderna...*, 125.

76 *Ecologist*, januari 1972, 1.

77 Meadows m fl, *Limits*, 11.

– eller påståendet, som Barry Commoner framställde det, att ”allt hänger samman med allt annat”.⁷⁸ Trots att tidiga ekologiska studier bara syftade till att studera förhållandena bland icke mänskliga organismer, så grundades den ekologiska rörelsen på påståendet att människor måste studeras i sina djupgående ömsesidiga förhållanden till naturens värld. En klassisk ekologisk text från 1970-talet, William Ophuls’ *Ecology and the Politics of Scarcity*, för fram kärnan i en ekologisk kritik av ”vårt sätt att leva”:

... på grund av människans okunskap om hur naturen fungerar har hon gjort det på ett särskilt destruktivt sätt ... vi måste lära oss att arbeta med naturen och acceptera de grundläggande ekologiska avvägningarna mellan skydd och produktion ... det kommer med nödvändighet att kräva stora förändringar av vårt liv ... ty det avgörande budskapet om ekologiska *gränser*: biosfären kan bara ta en viss mängd och ge en viss mängd, och det kan vara mindre än vi önskar ...⁷⁹

Om vi *kände till* de djupa ömsesidiga förhållandena av vår påverkan på biosfären, så skulle vi verkligen inse behovet av *begränsningar*. Genom att koncentrera sig på ”vårt liv” är det uppenbart var han tycker att gränserna borde placeras: konsumenternas livsstil.

Men en ”relativistisk” politik kunde med lätthet ha kopplat samman informationen på ett sätt som pekade ut syndarna inom kapitalistklassen som kontrollerar produktionen för profit. En sådan analys skulle leda till en politik som baseras på konflikt och en inneboende fiendtlighet mellan kapitalisterna och samhällets majoritet om den ekologiska överlevnaden. Men den kunskap som förknippas med ekologi om ”beroendeförhållanden” pekade inte i denna riktning. Den sortens ekologiskt relativa kunskap leder direkt till den ekologiska analys om fotavtryck som granskats ovan.

Denna vändning till livsstil och ömsesidig skuld förenades med lätthet med företagssektorns försök att omforma miljörörelsens mer radikala inslag. I kölvattnet till de enorma reglerande utmaningar som lagarna om ”Ren luft och vatten” innebar – och en utbredd övertygelse hos allmänheten att företagen orsakade miljökrisen – tänkte företagen ut massiva PR-insatser för att göra bilden av dem grönare.⁸⁰ Historikern Joe Conley förklarar:

Målen för dessa program sträckte sig från att avleda kritiken mot miljöpåverkan och förekomma nya miljölagar, till att verka för frivilliga alternativ till regleringar och skaffa sig en marknadsandel bland ekologiskt medvetna konsumenter.⁸¹

Dessutom stödde en del företag aktivt tanken att omsorgen om miljön skulle vara den enskilda konsumentens – inte industrins – ansvar. Det kanske främsta exemplet på konsumenthandlingar är återvinning. Historikern Ted Steinberg återger historien om hur industrigrupper som öl- och läsktillverkarna – tillsammans med aluminium- och platsföretag – organiserade sig för att hindra en nationell lag om flaskor som skulle tvinga industrin att betala kostnaderna för återvinning.⁸² De

78 Barry Commoner, *The Closing Circle: Nature, Man, and Technology*, New York: Knopf Doubleday 1970.

79 Ophuls, *Ecology and the Politics of Scarcity*, W.H. Freeman 1977.

80 Joe Conley, *Environmentalism Contained: A History of Corporate Responses to the New Environmentalism*, Doktorsavhandling Vetenskapshistoriska programmet, Princeton University, november 2006.

81 *Ibid*, 62.

82 Ted Steinberg, “Can Capitalism Save the Planet? On the Origins of Green Liberalism”, *Radical History Review* 107, våren 2010: 7–24.

föredrog offentliga kommunala återvinningsprogram som lade ansvaret för att sortera och återvinna deras avfall på enskilda hushåll. Ännu värre var att de energiskt lanserade tanken att enskilda konsumenter själva var orsaken till nedsmutsningen. Han citerar en tjänsteman i Amerikanska plastrådet [Plastics Council] som sa: ”Om jag köper en produkt så är det jag som är nedsmutsaren. Jag bör vara ansvarig för att skaffa undan förpackningen.”⁸³ Detta är logiken om ”ekologiska fotavtryck” överförd till plastflaskor.

Poulantzas gjorde gällande att den yrkesutbildade klassen – eller den ”nya småbourgeoisien” – kan svänga fram och tillbaka mellan borgerliga och proletära klassuppfattningar. ”Dessa småborgerliga grupper kan ofta ’svänga över’ beroende på konjunkturen, och med mycket korta tidsintervaller, från en borgerlig klasståndpunkt till en proletär klasståndpunkt, och vice versa...”⁸⁴ Denna avdelning hävdar att en stor del av den yrkesutbildade klassen har antagit politiska strategier som ansluter sig till kapitalets decennielånga yrkande på åtstramningar. Men Poulantzas hävdar att ”ordet ’vacklan’ inte ska uppfattas som något drag i småbourgeoisins natur eller väsen, utan handlar om dess ställning i klasskampen”.⁸⁵ Hur skulle en miljöpolitik se ut ur ett arbetarperspektiv i denna tid av förnyad stridbarhet inom arbetarklassen och återupplivad socialistisk politik?

Del 3. En ekologisk politik för arbetarklassen

För att miljörörelsen ska växa utanför den yrkesutbildade klassen och skapa en bas för sig inom arbetarklassen, kan den inte förlita sig på åtstramningar, skambeläggande och individualistiska lösningar som sina grundvalar. Den kan inte heller lägga så mycket tonvikt vid vetenskaplig *kunskap* (tro eller förneka). Den måste mobilisera kring en miljövänlig politik som tilltalar de materiella intressena hos arbetarklassens stora majoritet, som sitter fast i stagnerande löner, skulder och osäkra jobb. Ett miljöprogram för arbetarklassen skulle koncentrera sig på en politik *mot åtstramningar*. En förutsättning skulle kunna vara: människor är ekologiska varelser som har grundläggande behov att reproducera sina liv (mat, energi, bostäder, sjukvård, kärlek, fritid). Proletariatets beroende av pengar och varor för dessa grundläggande behov skapar mycket stress – och hindrar väldigt stora grupper från att tillfredsställa dem. Istället för att se dessa behov som en källa till ”fotavtryck” som måste minskas, borde vi acceptera att en majoritet av folket i det kapitalistiska samhället behöver *mer* och säker tillgång till dessa grundläggande behov för överlevnad. För att göra det politiskt måste vi förklara hur mänskliga behov kan tillfredsställas med hjälp av ekologiska principer.

Lämpligt nog har Alexandria Ocasio-Cortez, Sunrise Movement och nya vänsterinriktade tanke-smedjor som ”New Consensus” slutit sig samman kring krav på en ”Green New Deal” som på många sätt försöker bygga en sådan miljöpolitik för arbetarklassen. Den icke-bindande resolution som ledamoten i representanthuset Ocasio-Cortez och senator Ed Markey har lagt fram, *riktar in sig på* ojämlikhet och framsteg för arbetarklassen. Resolutionen betonar de tekniska krav som är nödvändiga för ett massivt program som leder till minskade koldioxidutsläpp, men erbjuder också

---

83 *Ibid*, 15.

84 Poulantzas, *op cit*, 145.

85 *Ibid*.

”alla människor i USA ... ett arbete med en lön som det går att försörja en familj på, tillräcklig föräldra- och sjukledighet, betald semester och pensionstrygghet”. Många centristiska liberala teoretiker har skällt ut Green New Deal eftersom den tar med bredare krav som ”Medicare för alla” och en federal jobbgaranti, när fokus borde ligga enbart på klimat och minskning av koldioxid. Det kunde inte vara mer felaktigt. Nyckeln är att bygga en rörelse där massor av folk kopplar ihop informationen och inser att lösningen på alla våra kriser för klimat, sjukvård och bostäder kräver att det byggs en massiv social kraft för att bekämpa de industrier som profiterar på just dessa kriser.

Det finns en lovvärd politisk vision bakom Green New Deal. Men hittills saknar vi en politisk rörelse som faktiskt kan uppnå den. För att få igenom Green New Deals krav krävs enorma eftergifter från kapitalet. För att uppnå dessa eftergifter måste vi se arbetarklassen som en massbas för social kraft, och försöka bygga denna kraft på främst två sätt. För det första är den mest uppenbara källan till arbetarklassens styrka helt enkelt det faktum att den är en majoritet av befolkningen (Moody beräknar i själva verket 75 procent, om vi tar med de som utför vårdarbete utanför den formella arbetskraften). Vänstern håller redan på att lära sig, att ett viktigt sätt att bygga ett folkligt masstöd på denna bas är att lägga fram program som grundar sig på att *dekommodifiera grundläggande behov*.⁸⁶ Många radikala ekologiska teoretiker koncentrerar sig på motståndet mot att göra naturen till varor⁸⁷ – eller förhindra att nya ”gränsmiljöer” införlivas i kapitalets cirkulation. En ekologisk politik för arbetarklassen borde rikta in sig på motsatsen till detta: istället för att bara göra motstånd mot att naturen dras in på marknaden, kan vi kämpa för att dra bort saker som människor behöver *från* marknaden. Istället för att koncentrera sig på de som har ett direkt ”bruksvärdes-” eller levebrödsförhållande till miljön, ser denna politik arbetarklassens beroende av varor som en mycket viktig källa till osäkerhet och utsugning. Uppsvinget för en socialistisk parlamentarisk politik på senare tid i Storbritannien, USA och andra länder har visat att ett sådant försvar av människors grundläggande behov kan vara enormt populärt i samhällen som skövlats av ojämlikhet och osäkra förhållanden.

Ett dekommodifieringsprogram av Green New Deals sort är inte bara tänkt att vädja till arbetarnas intressen, det skulle också kunna få fantastiska ekologiska effekter. Gratis offentliga bostäder skulle också kunna införliva gröna byggnadssätt som ger billigare uppvärmning och elräkningar för hyresgästerna.⁸⁸ Gratis kollektivtrafik skulle på ett grundläggande sätt kunna förändra den alltför stora övertron på bilar och andra privata transportsätt. Det finns inga etiska anledningar till varför vi alla ska vara överens om att ”sjukvård är en mänsklig rättighet” men att mat och energi inte är det. Med detta konfronterar vi industrier som är de centrala bovarna i vår ekologiska kris. Dessutom utesluter inte detta dekommodifieringsprogram traditionella ekologiska rörelser för att bevara vildmark eller ”öppna ytor”. Det är en politik för att bygga upp och utvidga den del av samhällslivet där kapitalet inte släpps in. Kombinationen mellan Green New Deals ”federala jobbgaranti” och dekommodifiering av sociala behov skulle också kunna omfatta vänsterns och arbetarrörelsens traditionella krav

86 För andra som tar med dekommodifiering i en ekosocialistisk politik, se: Thea Riofrancos, Robert Shaw och Will Speck, “Eco-Socialism or Bust”, *Jacobin*, 20 april 2018; Greg Albo och Lilian Yap, “From the Tar Sands to ‘Green Jobs’? Work and Ecological Justice”, *Bullet*, 12 juli 2016.

[Dekommodifiering = inte längre betraktas som en vara. Se även sidan 3.]

87 För en användbar genomgång, se Prudham, “Commodification” i Noel Castree, David Demeritt, Diana Liverman, och Bruce Rhoads (red.), *A Companion to Environmental Geography*, London: Wiley 2009, 123–142.

88 Daniel Aldana Cohen, “A Green New Deal for Housing”, *Jacobin*, 8 februari 2019.

på kortare arbetsvecka eftersom det totala antalet arbetstimmar skulle kunna fördelas mellan färre arbetare och livets nödtorft helt enkelt kommer att kosta mindre.⁸⁹

En Green New Deal som baseras på dekommodifiering handlar också om att ändra makten och kontrollen över samhällets tillgångar. Den ekologiskt mest gynnsamma delen av detta program är att det har som mål att överföra dessa industrier från privat till offentligt ägande, så att miljömålen kan dominera över profiterna. För klimatförändringarna är det i synnerhet en sektor som kan bli en avgörande plats för kampen: elektricitet.⁹⁰ En plan för att snabbt få bort koldioxid kommer att kräva ett program som grundas på att ”elektrifiera allt”, inklusive transporter och uppvärmning av bostäder och affärslokaler.⁹¹ I USA betyder det inte bara att göra en elkraftsektor som till 62,9 procent fortfarande drivs av fossila bränslen (främst naturgas och kol) ”grönare”, utan också att i massiv skala bygga ut genereringen av elkraft för att rymma en ökad efterfrågan från elektrifieringen av andra sektorer.⁹² Detta program kommer att kräva en massiv kamp mot den investerareägda privata tjänstesektorn. Enligt en rapport omfattar denna industri bara 199 privata samhällstjänster (9 procent av det totala antalet samhällstjänster), men de betjänar 75 procent av elkonsumenterna.⁹³ En plan för snabb minskning av koldioxidutsläppen skulle helt klart kräva att dessa 199 företag skulle bli offentligt ägda – och de kommer inte att ge upp sina garanterade profiter utan kamp.

På grund av sin ställning som ”naturligt monopol” (det är bara rimligt att ett företag tillhandahåller all el på ett enda elnät), är elektricitetssektorn redan underkastad intensiva offentliga regleringar och övervakning. Det vill säga att det är en sektor som är mer öppen för politiska strider än andra sektorer. Eftersom el är helt centralt för den sociala reproduktionen – och eftersom det redan finns en existerande ilska inom arbetarklassen mot privata elbolag på grund av omåttliga taxor och elavbrott⁹⁴ – så vore det dessutom enkelt att bygga masskampanjer bland arbetarna baserade på behovet att snabbt göra elsektorn koldioxidfri och erbjuda billigare, till och med gratis, elektricitet till hushållen. Medan en politik mot klimatförändringarna ofta är abstrakt – och debatterar globala temperaturmål och ppm i atmosfären – kan massor av arbetare med lätthet förstå gratis elektricitet.

Varje program för dekommodifiering och en utökad offentlig sektor kommer också att ge upphov till frågan om hur det ska ”betalas”. Precis som den gamla New Deal måste svaret rikta in sig på företagen och de rika. Det kommer att kräva en konfliktpolitik som förklarar vilka som verkligen är ansvariga för den ekologiska krisen, som inte är inåtblickande och skuldyngd, och inte anklagar arbetarklassens konsumtion. Den kommer att kanalisera en redan existerande klassilska mot de rika för att ha orsakat den ekologiska krisen. I motsats till den nyliberala ortodoxa läran är beskattning av de rika också mycket populär inom arbetarklassen. Den politiska forskaren Spencer Pistons senaste forskning fann anmärkningsvärt höga nivåer av folkligt stöd för en politik som han kallar ”ilska mot de rika”.⁹⁵ Som svar på Alexandria Ocasio-Cortez’ krav på högre skatter för de rika för

89 Kate Aronoff, “Could a Green New Deal Make Us Happier People?”, *Intercept*, 7 april 2019.

90 Johanna Bozuwa, “Public Ownership for Energy Democracy”, *The Next System Project*, 3 september 2018.

91 David Roberts, “The key to tackling climate change: electrify everything”, *Vox*, 27 oktober 2017.

92 [US Energy Information Administration](#).

93 Jim Lazar, *Electricity Regulation in the US: A Guide*, Montpelier, VT: The Regulatory Assistance Project.

94 Den lokala DSA-avdelningen i Providence har inlett en kampanj på detta område vid namn “#NationalizeGrid”. Se Riofrancos, Shaw, och Speck, “Eco-Socialism or Bust.”

95 Spencer Piston, *Class Attitudes in America: Sympathy for the Poor, Resentment of the Rich, and Political Implications*, New York: Cambridge University Press 2018.

att finansiera en Green New Deal, visade en opinionsundersökning nyligen att 76 procent av amerikanerna och till och med en majoritet av republikanerna är för högre skatter för de rika.⁹⁶

Den andra viktiga källan till arbetarklassens styrka är inte bara antalet, utan också deras *strategiska plats på arbetsplatsen* som källa till de privata profiterna och den offentliga sociala reproduktionen. Arbetarklassen har förmågan att dra tillbaka sitt arbete och *tvinga fram* eftergifter från kapitalet med hjälp av strejker och andra sorters omstörtande politik. Omstörtande massaktioner kan skapa en större känsla av kris, där kapitalet drar slutsatsen att ”deras minst smärtsamma alternativ är att gå med på arbetarnas krav på ett klimat som det går att leva i och slut på fattigdomen med hjälp av en Green New Deal”.⁹⁷ Den ekologiska politiken har sedan länge förstått den kraft som omstörtande aktioner har, men använder dem oftast *utanför* arbetsplatserna på sätt som verkar vara fientliga mot arbetare. Edward Abbeys *The Monkey Wrench Gang* skildrar skönlitterärt aktivister som lägger sig framför gruvor och annan infrastruktur och använder verktyg för att montera ner maskiner som förstör ekologin.⁹⁸ I verkligheten utvecklade *Earth First!* taktiken att ”sitta i träd” för att förhindra avverkning av urskogar. Idag beskriver det Naomi Klein kallar ”Blockadia” de många aktivister som blockerar utbyggnaden av oljeledningar och annan infrastruktur för fossila bränslen som kol-kraftverk.⁹⁹ En modern variant på ”skiftnyckelgång” är de ”ventilstängare” som använder bulttänger och andra verktyg för att komma åt oljeledningsventiler och stoppa flödet av olja eller gas. Dessa aktivister inser helt riktigt den makt som massoroligheter har för att få igenom politiska krav. Men den nuvarande armén av eko-aktivister som gör direkta aktioner har bara en begränsad omstörtande förmåga. De lyckas stoppa en oljeledning här, ett oljetåg där, men lyckas inte buckla till det enorma fossilbränslekomplexet särskilt mycket, det komplex som är centrum för kapitalismens reproduktion. Det mest inspirerande, och på många sätt framgångsrika, upproret var #nodapl-rörelsen vid Standing Rock – men i kölvattnet till valet av Trump levererar, och spiller ibland, oljeledningen Dakota Access nu råolja som har utvunnits med hjälp av frackning [hydraulisk sprängning] i Bakken-fältet.

Kan en ekologisk politik tilltala arbetare med förmåga att stänga ner kapitalismen inifrån? Kan vi bygga det Sean Sweeney kallar en ”ekologisk fackföreningspolitik”, där arbetarna betraktar sin kamp mot företagsledningen som miljökamp?¹⁰⁰ Det skulle kunna börja genom att helt enkelt knyta samman miljön med hur cheferna suger ut arbetare. Detta samband brukade vara mycket mer centralt för miljörörelsen på 1960-talet. Tony Mazzocchis fackförening för Olje, kemi- och atomkraftsarbetarna hjälpte till att tvinga igenom bildandet av Företagshälsovårds- och säkerhetsförvaltningen, med samma syfte som Miljöskyddsmyndigheten – att skydda *livet* mot industrikapitalisterna. Connor Kilpatrick förklarar: ”Som Mazzocchi såg det hela, nådde de kemikalier som förgiftade hans fackföreningsmedlemmar så småningom samhällen på utsidan – genom luft, mark och vattenvägar.”¹⁰¹ Även om fackföreningarna är försvagade, så kämpar de fortfarande på samma

96 Patricia Cohen och Maggie Astor, “For Democrats Aiming Taxes at the Superrich, ‘the Moment Belongs to the Bold’”, *New York Times*, 8 februari 2019.

97 Keith Bower Brown, Jeremy Gong, Matt Huber och Jamie Munro, “A Class Struggle Strategy for A Green New Deal”, *Socialism Forum*, vinter 2019.

98 Edward Abbey, *The Monkey Wrench Gang*, Salt Lake City, UT: Dream Garden Press 1985.

99 Naomi Klein, *Det här förändrar allt: kapitalismen kontra klimatet*, Stockholm : Ordfront 2015.

100 Sean Sweeney, “Earth to Labor: Economic Growth is No Salvation”, *New Labor Forum* 21, nr 1 2012: 10–13.

101 Connor Kilpatrick, “Victory Over the Sun”, *Jacobin*, 31 augusti 2017.

villkor. 2015 riktade Förenade stålarbetarnas strejker på oljeraffinaderier till stor del in sig på företagshälsovård och säkerhet.¹⁰²

Det läggs stor vikt vid den nuvarande fientligheten mot miljöaktivism inom byggnadsarbetarnas fackföreningar och de sektorer som är indragna i fossilbränsleindustrins komplex.¹⁰³ Flera fackföreningar stödde både oljeledningarna Keystone och Dakota Access, med motiveringen att de gav välbetalda jobb. Under miljökamper förenas ofta arbete och kapital mot aktivisterna. Men byggnadsarbetare och kolgruvearbetare är en mycket liten andel av hela arbetskraften. Det är mer rimligt att titta utanför de smutsigaste och mest destruktiva sektorerna för att hitta den sorts arbetarmilitans som kan förenas med en bredare ekologisk politik. Det finns också skäl att inte bara rikta direkta aktioner mot råvaruutvinning på landsbygden (där arbetarrörelsen är mycket svag). Det finns en benägenhet – som återskapas av den politiska ekologiska forskningen som vi redogjorde för ovan – att tro att den ”verkliga” miljökampen sker på de arbetsplatser på landsbygden där vi utvinna sakerna eller där ”verkliga” naturlandskap hotas. En ekologisk politik för arbetarklassen kan för det första också byggas på ett verkningsfullt sätt i de industrier som har mycket liten miljöpåverkan. Jane McAlevey har på ett övertygande sätt hävdats att sjukvårds- och utbildningssektorerna borde vara ett strategiskt mål för en ny proletär fackföreningsrörelse.¹⁰⁴ Dessa sektorer är i många samhällen själva grunden för den sociala reproduktionen – och till skillnad från stålverk kan de inte bli utlandsbase-erade. Alyssa Battistoni visar också att dessa sektorer för ”social reproduktion” eller ”omvårdnadssektorer” till sin natur har låga koldioxidutsläpp och låg påverkan.¹⁰⁵ Att utvidga dessa sektorer borde vara centralt för en politisk ekologi som riktar in sig på ”omvårdnad” i ordets vidare bemärkelse (för att innefatta ekosystem och andra livsuppehållande system). Många av dessa strider sker också i just den offentliga sektor som kommer att bli avgörande för det dekommodifieringsprogram som granskades ovan.

Under det senaste året har McAleveys råd blivit verklighet med den största strejkvågen sedan 1986 – nästan helt begränsad till utbildningssektorn.¹⁰⁶ I linje med det program som förespråkas här handlar dessa strejker i grund och botten om att kämpa mot *åtstramningar* och förbättra livet för de inblandade arbetarna. Lärarstrejken i West Virginia, till exempel, stängde ner en central institution för social reproduktion (skolor) för att uppnå ett antal materiella krav – inklusive beskattning av fossilbränsleindustrin för att ge intäkter för att förbättra skolorna.¹⁰⁷ Men dessa strejker handlar också i grund och botten om att förbättra livet även utanför arbetsplatsen. Lärarstrejken har beskrivits som ”förhandlingar för det allmännas bästa” där kraven gav uttryck åt en bredare vision om förbättringar av det allmänna med hjälp av arbetarklassens styrka.¹⁰⁸ United Teachers’ strejk i Los Angeles nyligen krävde inte bara bättre finansierade skolor, utan också fler gröna områden på

102 Trish Kahle, “The Seeds of an Alternative”, *Jacobin*, 19 februari 2015.

103 Erik Loomis, “Why labor and environmental movements split—and how they can come back together”, *Environmental Health News*, 18 september 2018.

104 Jane McAlevey, *No Shortcuts: Organizing for Power in the New Gilded Age*, New York: Oxford University Press 2016.

105 Alyssa Battistoni, “Living, Not Just Surviving”, *Jacobin*, 15 augusti 2017.

106 Bureau of Labor Statistics, “Work Stoppages Summary” 8 februari 2019.

107 Kate Aronoff, “Striking Teachers in Coal and Gas Country are Forcing States to Rethink Energy Company Giveaways”, *Intercept*, 12 april 2018.

108 Steven Greenhouse, “The strike isn’t just for wages anymore. It’s for ‘the common good.’”, *Washington Post*, 24 januari 2019 och Nato Green, “Why Unions Must Bargain Over Climate Change”, *In These Times*, 12 mars 2019.

skolgårdarna.¹⁰⁹ Denna politik är till stor del mot åtstramningspolitiken och uppbyggd kring det allmännas bästa, och skulle med lätthet kunna införlivas i ett större grönt program grundat på fackligt organiserade jobb för att skapa en offentlig grön infrastruktur, bostäder och transporter som presenterats ovan. Fackföreningar inom kollektivtrafiken och arbetare i elsektorn skulle också kunna organiseras längs dessa linjer.

Att bygga en ekologisk makt med hjälp av arbetarklassen – i egenskap av majoritet av samhället och vars arbete får hela systemet att fungera – skulle kunna utgöra en väldig utmaning mot kapitalets makt över livet och planetens överlevnad. För att vinna måste denna kamp inledas med en betoning av att behovet av ”mindre” och ”uppoftningar” bara skall bäras av de rika och företagen. Resten av oss har så mycket att vinna.

Avslutning

Under det sena 1960-talets och 1970-talets kriser och omvandlingar ägde två viktiga förändringar rum. För det första utnyttjade nyliberala krafter krisen som förevändning för att samla sig och hävda att de samhälleliga förväntningarna från efterkrigstidens ”överflödsekonomi” hade överskridit verkligheten, och att det krävdes åtstramningar för att tygla regeringsutgifterna och fackföreningarnas makt. För det andra översvämmades en stor del av den ”nya vänstern” av de yrkesutbildade klassernas nybakade akademiker (dessa klasser var i sig själva ett resultat av den högre utbildningens exempellösa utvidgning under efterkrigstiden). Denna vänster blev också väldigt kritisk mot ”överflödet” och ett varusamhälle som grundas på konsumtion. Dessa två faktorer sammanstrålade i en ekologirörelse som nästan helt befolkades av den yrkesutbildade klassen som använde vetenskapliga modeller för att hävda att samhällets ”överflöd” och konsumtion krävde begränsningar och åtstramningar. Den grundläggande metoden i denna modell är verktyg för att mäta ekologiska fotavtryck, som ytterst hävdar att det är konsumenterna som avgör de ekonomiska besluten och det ekologiska förfallet. Under denna period blev det självklart att en ekologisk politik innebar något annat än en klasspolitik. För att säga det rent ut krävde ekologin en politik av mindre, medan klass betydde en omodern politik av mer. Även om en del akademiker från den yrkesutbildade klassen såg en mer radikal ekologi i materiella intressen, så antog de att en sådan politik bara kunde formas på grundval av marginaliserade samhällen med ett direkt förhållande till naturen eller nedsmutsning.

Under samma period har kapitalet bara befest sin makt och den ekologiska krisen har bara förvärrats. Men med Bernie Sanders’ kampanj, andra valsegrar och ett uppsving av strejker och arbetarmilitans, håller vänstern på att förnyas för första gången på decennier. Den har slutligen övergått från tal om ”motstånd” till tal om hur makten ska byggas upp. Att bygga en effektiv miljöpolitik är inget som behöver utformas på ett spekulativt sätt av icke vinstdrivande eller aktivistiska tankesmedjor. Vi kan helt enkelt lära oss av de rörelser som finns runt oss. Oavsett om vi organiserar oss kring fackföreningar, hyreskontroll, sjukvård eller förbättring av miljön, så kämpar kapitalet i samtliga fall för att stoppa det. Som Marx sa: ”Kapitalet är därför fullständigt skoningslöst gentemot arbetarens hälsa och livslängd, när det inte tvingas till hänsyn genom samhällets åtgärder.”¹¹⁰

109 United Teachers of Los Angeles, “[Summary of Tentative Agreement/UTLA and LAUSD](#)”, 22 januari 2019.

110 Karl Marx, [Kapitalet band 1](#), på marxists.org.

Kapitalet tar heller inte hänsyn till *något liv* och drar planeten mot katastrofens rand. Vi behöver bara utveckla en samhällskraft som är förmögen att stoppa det.